

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXXVII. Decima octaua morborum caussa, vt per eos naturalum
remediorum, & medicorum potentia à Deo data inclarescat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

est charitas perfectissima. Sicut in Christo fuit, & Stephano, quorum ille pro crucifixoribus, iste pro lapidatoribus suis oravit. Neque paruum exemplum in Eulogio Deus demonstravit omnibus, qui vel ægrotis, vel aliunde miseris, etiam ingratis, etiam querulis, etiam calumniosis, non solum patienter seruiunt, sed etiam cum læsitia mentis ministrant. Quod facere possunt, qui manent in charitate. Cum enim amoris vel charitatis propriū sit, vnire amantem rei amatæ, vt docet S. Dionysius, quò maior est charitas, eò maior est vnio; & tanta esse potest, vt nihil sit, neque tribulatio, neque angustia, neque persecutio, neque gladius, quod eam queat separare. Hinc *charitas patiens est, benigna est*; etiam si alter fremat, etiam si manibus pedibusque reluctetur; etiam si lingua, pugnis, & calcibus reperiatur. Vnde normam habent charitatis suæ dimeriendæ, qui quocumque demum modo cum ægrotis agunt. Si citò fatigantur, si quolibet verbo ægroti offenduntur, eumque deserere statuunt, paruo charitatis vinculo ei fuerunt astricti. Magna charitas, magnum vinculum est, & ipso firmiter nodo Gordio, quia neque gladio potest dissolui.

CAPVT XXXVII.

*Decima octava morborum causfa, vt per eos naturalium remedi-
diorum, & medicorum potentia à Deo data in-
clarescat.*

I.

Inter eos, qui ægrotis maximè succurrunt, sunt & Medici, quorum & ars, & officium eò tendit, vt conseruent, aut reparent sanitatem. Sunt autem hi illis longè eminentiores. Hi venam explorant, vultum considerant, morbi initia, progressum, causfam indagant, postea salutaribus herbis, & succis remedium adhibent. Illi infirmum leuant dumtaxat, ei lectum componunt, cibum, potum, pharmacum afferunt, & Christo ipsi hæc fecisse dicuntur. Quòd si igitur rudium seruorum charitas, apud Deum tam est pretiosa; quanti erit docta charitas medicorum? Nam hic præcipuus debet eorum esse finis; et si spes lucri temporalis, artisque & laboris merces comitetur. *Dat Galenus opus, Apud Hieroclem, Scholasticus quidam*

S. Dionys.
Arcopag. lib.
de diu. nom.
cap. 4.

Rom. 8. 35.
1. Cor. 13. 4.

S. Thom. 3. P.
q. 89. art. 4.

quidam medico obuiam factus, veniam rogabat, quòd tam diu non aegrotasset, neque ei stipendium lucrandi occasionem prae-
buisset. Ridicula ea erat excusatio, apud mortales. Nemo enim
debet in gratiam medici aegrotare. Atqui apud Deum immor-
talem, inter ceteras causas, ob quas hominibus morbos immit-
tit, saepe etiam illa est vna, vt discant ad medicum recurrere,
opemque illius implorare, atque inde diuinæ prouidentiae consi-
lia agnoscere, quæ non solum morbos in mundum induxit, sed
etiam morborum medicinas.

Mille mali species, mille salutis erunt.

Neque prouidentia dumtaxat diuina hinc elucet, sed etiam
potentia mirificè inlucet. Duplex enim ratio est recuperan-
dæ sanitatis. Vna per vim naturæ, altera per miraculum & ex-
traordinariam Dei potestatem. Ad quam agnoscendam prædi-
candamque multi aegrotant, vt in Christo Domino apparebat,
qui circuibat, *sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Matth. 4: 23.
Quid enim inde factum est? *Et omnis turba quarebat eum tange.* Luc. 6. 19.
re: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Et longè clariùs,
quando discipuli interrogauerunt: *Rabbi, quis peccauit, hic aut* Ioan. 9. 2.
peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera DEI in illo.
Sed de hoc supernaturali sanandi modo cap. seq. dicemus. Hic
priùs explicandum est, non solum medicinam esse inuentam, &
hominibus traditam, vt ea morbos pelleret, aut præueniret; ve-
rùm etiam morbos ipsos existere, vt ad medici opem confugia-
tur, eiusque ars, & in illa mirifica herbarum, radicum, florum,
lapidum atque animalium natura, atque in his omnibus diuina
potentia prædicetur. Si enim tantam vim rebus creatis indidit,
quantam necesse est, in illa immensa omnipotentia reperiri?

Apud Pausaniam, Æsculapij simulachrum sedet in folio
scipionem tenens, altera manu draconis caput premit, cane ad
pedes decumbente. Solium & virga typus est imperij, quod
medicus gerit in aegros: draconis caput non vigilantiam dum-
taxat significat, sed etiam venenum cui dominatur, immò quod
in medicinam vertit: canis denique fidelem eiusdem custodiam
repræsentat. Vt enim canis dominum custodit, defendit, nec
deserit

D d d

Ouid. lib. 2.
de remed.

II.

Matth. 4: 23.
Luc. 6. 19.

Ioan. 9. 2.

III.

Pausan. in
Corinth.

deſerit in diſcrimine; ita medicus cauet, ne quid mali accidat, aut ſi quid accidit patienti, ei a deſt uſque ad extremum ſpiritum, omniaque remedia tentat. Neq; ſanè venena tantum ſub manu ſua habet, ſed ea etiam premit, & domat.

Virgil. lib. 7.
Æneid,

Fortiſſimus Umbro,

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mulcebatq; iras, & morſus arte lenabat.

Medicorum enim eſt, ſerpentum ictuſ ſanare, venenaque è corporibus extrahere. Enimuero ipſæ febres & morbi, quid aliud ſunt, quàm virulenti morſus? contra quos, Machaones iſti remedia norunt præſcribere. Audax dictum videri poteſt illud Propertij:

Propert. li. 2.

Omnes humanos ſanat medicina dolores;

ſed profectò à veritate non procul abit; vix eſt enim morbus, qui ſuo remedio careat; eſi vel ob morbi, vel ob remedij ignorantiam, quidam medici parum docti & fatiſ ſeduli officioliſſimè multos occidant. Si ſederent, ſi vigilarent, ſi attenderent, ſi naturæ humanæ inconſtantiam & varietatem conſiderarent, ſi locorum, temporum, ſiderum, mutationes cognitæ haberent; ſi doctores, ſi libros, ſi experientias conſulerent, haudquaquam tot mortales ad immortalitatem promouerent. Certè, vt medicina ſingulos humanos dolores ſanet, fieri non poteſt, ita enim nemo moreretur, cùm *ſtatutum ſit hominibus ſemel mori*. Itaque ſaltem omnia genera humanorum dolorum ſanat medicina.

Hebr. 9. 27.

Laërt. lib. 2
de vit. Philoſ.

Quamobrem Architas Tarentinus tradidit, quinque ſpecies eſſe medicina: aliam dici Pharmaceutricam, quæ morbis medicata potione ſubueniat: aliam chirurgicam, quæ ſectiõne & uſiõne curet: tertiam, quæ ſola victûs ratione & ordinatione arceat egritudinem, appellarique diæteticam: quartam, quæ ex celeri diſcretionem morborum ſuccurrat ægris, vocarique Νοσογυναικὴν: quintam adjuatricem dici, quòd ſtrenuo auxilio doloribus continuo liberet.

IV.
Eccli. 38 1.

Vt vt ſit de ſpeciebus vel medicinarum, vel medicorum, clara certè laus iſtis à S. Spiritu tribuitur, in diuinis litteris: *Honora medicum, inquit Eccleſiaſticus, propter neceſſitatem: etenim*

illud

illum creavit Altissimus. A DEO enim est omnis medela, & à rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa. Nonne à ligno indulcata est aqua amara? Ad agnitionem hominum virtus illorum. Et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctioes conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera eius. Huc alludit Marsilius Ficinus his verbis: *Ars medica, & diuinitus accepta est, & diuinitus exercetur. Atq; animus ex Deo, corpus pendet ex animo. Nonne Raphaëlem Archangelum Hebraei volunt huius artis opus exercuisse? Mittamus reliquos. Christus ipse, tamquam generis humani medicus, agros, agrotosq; quocumq; offerebantur, curabat, discipulisq; tradidit potestatem medendi. Hanc igitur artem, utpote nobilissimam, reges meditari, & exercere quondam nequaquam dedignabantur. Quales fuerunt Sabor, & Giges Medorum reges, Sabid rex Arabum, Mithridates Ponti rex, Egyptiorum vero Hermes, Mesue regis Damasi nepos. Volunt nonnulli & Aiscennam fuisse Corduba Principem. Democritus, Thimans, Locrus, Plato, Aristoteles, Philosophi illustrissimi in hac arte scripserunt, innumerabilesq; alij Philosophi non ignobiles. Hęc Marsilius; neque hęc omittendum memorabile quiddam ab Eusebio proditum in lib. de prisca historia, cuius verba refert Anastasius Nicenus: Ezechiam regem suppressisse libros Salomonis, in quibus disputabatur de natura plantarum, animalium, & de curatione omnium morborum: Propterea, quod morborum medelas inde acciperet populus, & nihili faceret à Deo petere curationes. Cùm omnis medela, etiam per naturales medicinas quęstita, sine Dei benedictione, effectu careat. Hinc Ecclesiasticus, postquam & Medicos, & medicinas prolixè laudauit, mox subiecit: *Fili, in tua infirmitate, ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te.**

Licet vti medicina, par est, vt quærantur & adhibeantur remedia naturalia; sed semper vnà orandus est Dominus, qui per remedia illa infirmos curat. Illo manum subducente, vis omnis herbarum cadit, languent pharmaca, oleum & opera perduntur. Quod quia plurimi ignorant, vbi primùm morbum

D d d 2

gliscere

Marsil. Ficinus
lib. 1. ep. ad
Thom. Vater.
Phys.

Anastas. Nic.
q. 32. in Script.

Ecclesi. 38. 9.

V.

gliscere sentiunt, ad omnes boni nominis Podalirios mittunt, eosque ad se vocant, spemque omnem in humana arte collocant, neque existimant, plus esse situm in auxilio diuino, sine quo industriae atque artes omnes mortalium in ventos, immò sub terram & tumultum abeunt. Quocirca medicus quidem consulendus est, sed simul etiam DEVS rogandus, vt consilia, & manum, medici dirigat. Hoc est, quod ait Scriptura: *Fili, in tua infirmitate, ne despicias teipsum, sed ora Dominum; & ipse curabit te.* Quo

Eccli. 38. 9.

pacto autem orabit confidenter, & cum spe impetrandi, si sciat se reum illorum peccatorum, ob quæ à Deo in morbum coniectus est? Itaque priùs quàm sanitatem petat, veniam petat suorum delictorum, & pœnitentiam agat. Qua de causa, paternè ibidem monet S. Spiritus: *Auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.* Vult enim DEVS priùs sanare animam, & per patientiam iri ad mædicum summum. Inimico medico non fideres, & à DEO vis sanari, quem scis tuum esse inimicum? Fac ex inimico amicum, & ille faciet ex ægro sanum.

Eccli. 38. 10.

Reprehenditur Asa rex, quòd dolore pedum vehementer ægro-

2. Paralip. 16. 12.

tans, *nec in infirmitate sua quaesuit Dominum, sed magis in medicorù arte confisus est.* Duos habes curatores, hinc medicum, inde

S. Basil. resp. 55. reg. fus.

DEVM. Tùne medicum coles, DEVM sepones? D. Basilium audi. *Incolumitatis sua spem omnem habere positam in manibus medicorum, planè jumentorum est simile; quod quidem usu venire miseris nonnullis animaduertimus, qui etiam non verentur apertè liberatores suos illos appellare.* Et paulò priùs. *Danda nobis studiosè opera est, vt huiusmodi arte, si quando res postulet, ita utamur, vt nullo modo omnem ei prospera aut aduersa valetudinis causam assignemus.* Cogitandum nimirum est, esse aliquem & arte, & medico superiorem, à quo immobili omnis rerum mobilium motus pendet.

Cassiodor. lib. diu. con- ditut. c. 34.

Rectè igitur medicos Cassiodorus his verbis alloquitur: *Discite quidem naturas herbarum commistione scq; Specierum, sollicita mente tractate: sed non ponatis in herbis spem, non in humanis consilijs siffitatem.* Nam quamuis medicina legatur à Domino constituta, ipse tamen sanos efficit, qui vitam sine fine concedit. Sine quo multi à regulis Hippocraticis non deuiant, & tamen assidue sunt in-

Dion. Cassius

firmi. Quod & testantur, vulgata Hadriani Imperatoris verba

moriens

morientis, ante ipsum sepulchris inscripta: *Turba Medicorum*, in Hadriano. Plin. l. 29. c. 12.
interfecit Regem.

Itaque qui DEVM timent, illud curæ habent, vt non antè ad medicos, quàm ad medicorum Conditorem recurrant, per pœnitentiam, per preces, per munera & vota. Laudabilisque est admodum mos ille Italorum, qui non permittit medicis curam ægrorum antè, quàm illis certum sit, etiam spiritualis medicopem implorari. Sic affecti non solum sæculi principes, ac reges, maximis impensis, vt alibi docuimus, vsi sunt opera medicorum; sed etiam alij peculiare sancti, cum ægrotarent, medicis paruerunt. In Prato Spirituali Stephanus senex Presbyter monachus, coactus est à medicis carnes comedere, & comedit. Cognouit autem frater eius, in visione quadam, eam obedientiam Deo placuisse. Apud Theodoretum Macedonius suadebat matri ipsius Theodoretum monasticam exercitationem amplectenti, vt cederet medicis. Palladius refert, in eremo quadam medicos & placentarios habitasse pro monachis cœnobij cuiusdam. Ne quidam non patres, sed tortores Religiosorum putent, ægrotos à se se tractandos, more ceterorum sanorum, inexperti ipsi, quid sit ægrotare, sed digni vt experiantur. Apud Ludouicum Bloisium, cum S. Brigitta iussu magistri spiritualis balneis (à quibus alioqui Religiosi valde abhorrent) esset vsa, probauit Christus obedientiam, atque inter alia hæc ait: *Ni electorum meorum medicina carnalibus vsi non sunt; & illi fuerunt ut mihi accepti. Alij verò iuxta locorum, temporum atque infirmitatum exigentiam adhibuerunt sibi medicamenta: & isti non mihi displicuerunt: quia hoc fecerunt ad honorem meum, vt mihi melius seruirent.*

Quemadmodum autem hæc obedientia ægrorum, medico parentium Deo placet, ita displicet diabolo, qui mallet morbis De seruos impedire, ne tantam Orco cladem inferrent. Hinc omnibus modis laborat, ne consilijs salutaribus acquiescant. De Iordano Saxone Ordinis Prædicatorum Generali Magistro secundo hæc habet author in eius vita: *Cum in Pedemontium aliquando vir sanctus deuenisset, diutino itineris labore defatigatus acutissimè febribus captus est. Diabolus verò non ferens sancti viri opera insignia, callidè ei est insidiatus. Audiens orbis, quæ ægotabat, Antistes.*

D d d 3

VI.

Ioan. Euir. in Prato Spirit. cap. 65.

Theodoret. in hist. relig. cap. 13. Pallad. hist. Laus, cap. 7.

Lud. Bloisus Monil. Spirit. cap. 4.

Reuelat. extrauag. S. Brigittæ, cap. 60.

VII.

Sur tom. 7. 13. Februarij. cap. 22.

sancti

sancti Patris aduentum, hospitio eum recepit, & in cubiculum induxit, ac proprio cubili locauit, se ratus felicem, si tantum hospitium apud se haberet. Fortè cum venerando Patre erat, quidam Cœnobij cuiusdam Præsides, quem Priorem appellant, Ordinis nostri, vir disertus, solers, prouidus, litteras callens, & moribus compositus, qui aliquando Medicina operam dederat. Is igitur Iordanis Patris animum haud ignorans, & sciens eum in agrotatione sibi ipsi rigidissimum, dixit: Pater, oportet agrotum in omnibus Medico se subicere, si pristinam nancisci cupiat hospitium, quapropter sis nostra Religionis Præfectus, & caput, agrotus præfectura autoritatem dimittas, mihiq; te subdas, & obediens necesse est. Quod si feceris, haud vereor, quin in breui incolumis hinc exeat. Annuit Venerandus Pater humiliter. Præter ergo consuetudinem Ordinis nostri super plumas agroto quiescenti (sic enim Prior prudens iusserat) nocte Diabolus, formam præferens Angelicam, apparuit, dicens veluti admirabundus: Esinè hic Iordanes, famâ & opinione apud omnes tam præclarus? Præfectus, & Pater tam insignis Prædicatorum Ordinis? Essem anceps, ni te diu ante hæc nonissem. O quam vilis, & impudens factus es, qui quasi vnus ex dominis Orbis terra instrato plumeo, & sericis ornato quiescis. O Infelix quale Ordini tuo, ac Fratribus exemplum præbes? Sed non est tui Deus in sinem oblitus, qui ad te corrigendum me misit. Surge igitur è grabato, terraq; protinus supplex inhereas. Statimq; diabolo euanescente, perterritus Iordanes in terram corruit. & sic jacens, postquam illuxit, à Priore, & fratribus inuenitur. Quem Prior seuerè corripiens coëgit ex merito obedientie instrato preparato decumbere. Sequenti nocte iterum diabolus pristinâ formâ assumptâ astitit, & durius, quàm antea redarguit, velut sibi inobedientem, moxq; illum in solum desilire præcepit. Quem cum manè eius diei Prior iteratò super solum jacere conspexisset, apprimè indignatus dixit: Miror tuam simplicitatem, ne dicam inscitiam, qui non solum corporis, sed & anima præiudicium contra obedientiam facere præsumperis. Ego enim DEVM cali, terraq; Dominum testor, quòd noluissem pro toto terrarum orbe sic grauiter contra DEVM, & Ordinem deliquisse. Et hæc dicens in fletum maximum prorupit. Quod cernens Venerabilis Pater, & ipse lacrymans procidit ad pedes eius, narrans ei visiones, sed magis illusiones, & qualiter, ut conijcere poterat, diabolum illum fuisse, qui in Angelum

lucis fuerat transfiguratus. Prior verò captus admiratione, ac quadam commiseratione illius, aliquantulum lenitus iussit ipsum stratum ascendere. Ex hoc enim tantam membrorum debilitatem contraxerat, sicq̃ humores indurati fuerant, ut vix spiritum ad quiescendum haberes. Tertiâ nocte Diabolus, ut prioribus, adfuit: quem ut conspexit Vir sanctus (jam in increpationes proruperat) ait: O nequissime generis humani hostis, ô impudice canis, ô immunda bellua, quomodo meam ausus es simplicitatem deludere, ceu Zelum qualemcumq̃, erga Ordinem præ te ferens? & ego quidem nisi hoc Omnipotentis DEI dispensatio permisisset, sapientius aduertissem, quòd multò melior est obedientia, quàm stultorum victima: & in eius faciem exspuens eum fugavit. Post paucos autem dies convalescens, iter cœptum perfecit.

Nimirum corrumpitur atque dissolvitur imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non considerato respondet. At deceptus est Iordanus; ab Angelo se moneri putavit; & videbatur ad perfectiora ac rigorem moneri; denique ipse Generalis, ac proinde Prioris illius Superior erat: nihil ergo admodum referre putabat, si de molli lecto surgeret, & in terram se abiciens humi cubaret. Cùm ergo putaret se bene agere, malè agebat, quia non Deo, sed diabolo obediebat. Atque idcirco non ad sanitatem, sed in peius promovebatur; quemadmodum ille alter monachus, qui venam sibi valetudinis causa curauerat aperiri, sine permisso Superioris, quod S. Odo illius Cluniacensis monasterij Abbas ægrè tulit. Quare monachus, fluxione sanguinis, qui nulla fuit potuit arte, obedientiæ violatæ pœnam obiit. In vtramque igitur partem vtendum, vel non vtendum est medicina; semper tamen obedientia comitante, quæ nos ducit ad vires, quibus Deo seruiamus; & consilia medicorum dirigit ad eos effectus, qui diuinam & potentiam & bonitatem, etiam in naturalibus auxilijs illustrent. Et illustravit sæpe, apud eos, qui medicorum cura periculosis morbis liberati, Deo grati extiterunt; cùm & munera ad aras & templa ferrent; & votis se exoluerent; & pauperibus largitiones amplas facerent; aut denique etiam vitam, quam depositam jam deploratamq̃, per industrias medicorum, non sine singulari DEI auxilio, recuperarunt, postea omnino diuino cultui consecrarent.

Restat

VIII.

Ioan. Mon.
lib. 3. vitæ S.
Odonis c. 3.
Sur 18. Nou.

I X.
Matth. 25. 25.

S. Chrysoft.
hom. 12. ad
pop.

Luc. 11. 33.

Restat ut medicos alloquamur, seu doctos & multa experientia excultos, seu ineptos. Docti monendi sunt, ne talentum abscondant, quod à Domino acceperunt. Quibusdam satis est scire: itaque aut ignavia nolunt alijs succurrere; aut invidia; aut odio: quia jam alios consultos fuisse medicos intellexerunt, aut insatiabili quadam auaritia, quia ægrotorum eos paupertas deterret; aut aliam atque aliam semper inuenit liuor diaboli causam. His S. Chrysoftomus est opponendus, cuius ista sunt. *Ab ape discite charitatem, etenim illa, non sicut aranea, sibi ipsi tantummodo laborat, agit enim, quod homini Christiano proprium est, non sua querere, sed qua sunt aliorum: sicut igitur illa circumuolat omnia prata, ut promptam alteri præparet mensam; sic tu homo, sine pecunias congreges, in alios extraneos expende, siue doctrina uerba habeas, ne defodias, sed apponas indigentibus in medium; siue artem, experientiam aut medicinam, aut aliud peculiare habeas, indigentibus laborum tuorum utilis fias. Non cernis quòd propterea animal gloriosissimum est apis, non quia laborat, sed quia alijs laborat? Aranea quidem laborat, & fatigatur, & tenues per partes extendit texturas omnem mulierum sapientiam excedentes, sed est ignobile animal, quoniam opus eius nobis nullatenus est utile. Tales sunt sibi laborantes, & se defatigantes. Quid enim proderit medico, qui nocturna diurnaque manu Hippocratem, Galenum, Celsum, Auicennam similesque Machaones versat, & neminem sanat? Præcipuus medicinæ finis est, non scire, sed facere. Ad quid scis, si non facis? Utilitati, non curiositati creata est medicina. Quanti faceremus solem, si lucem in se refoberet, nec in terras refunderet? Quid de luna diceremus, si non uellet alijs splendere? Ad quid nubes sine imbre? agri sine messe? prata sine gramine? horti sine flore? arbores sine autumnitate? Ad praxin artes datæ sunt. Omnis cognitio lux est. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Accendit Deus in multis magnum scientiæ atque experientiæ lumen, cur illud in abscondito ponunt? Nimirum piget adire ægros; fastidiosum est consuli, & fatigari? O ignaue, quid præmij à Dno expectas, si non laboras? Nemo sibi natus est tantum. Si tibi nemo succurreret, quàm multis rebus indigeres?*

At times, ne ars tua alijs innotescat? invidia igitur apud te plus valet, quam charitas. Si sic tecum actum esset, numquam profecto tu artem hanc didicisses. Nemo enim tibi dixisset, si te discere noluisset. At odisti infirmum? Si ille te quoque odit, parum efficies. Nam, Seneca teste, *nihil magis agris prodest, quam ab eo curari, a quo volunt;* nec quidquam ita nocet, ac malè affectum esse erga medicum, suspecta enim tunc est etiam omnis medicina. Quòd si ille, quem tu odisti, te diligit, iam te longè est melior, & hoc ipso dignus, vt eum cures, qui, si posset, te in simili necessitate constitutum, ex animo curaret. Denique, ó capricorne, qui non vis curare, nisi quos soles amare, existimásne, ad te non pertinere illud Domini præceptum: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos?* At merces deest operi tuo? Pauper est, ad quem vocaris, non habet, quod refundat? Ad diuitem curris, equitas, volas. Itáne seruilis es? ita auarus? ita omnia vendis? ita solam mercedem in rebus tuis spectas? Forsitan & speras, vt diues infirmus te heredem scribat? At nescis, sciri illud dictum: *Malè secum agit ager, qui medicum heredem facit?* Nescis, alibi longè ampliorem sperari posse hæreditatem? Quid igitur? an putas Deo nullam esse mercedem, quam tibi, pro charitate tua, refundat? Crede mihi, si duos ægros habeas, vnum diuitem, qui tibi decem auri talenta (& quis id facit?) offerat, & alterum pauperem, qui protestetur, se ne terantium quidem in oculis habere, libentiùs promptiusque tibi pauper, quam diues est adeundus. Hoc enim pacto centies, immò milies plus mereberis. Quanti enim æstimas cælum? Quo intuitu etiam nullum corporis aut contagionis periculum est recusandum. Hieron medicum tum demum ægroti amicum esse dicebat, cum in extrema necessitate se diligentissimum ostendit. Immo non ægri tantùm, sed etiam Dei se amicum ostendit. Quo pacto Paulus II. Pontifex, teste Platina, adhuc Cardinalis, tantæ humanitatis fuit, vt in ægritudinibus curiales ipsos, qui aliquo in pretio erant, inuiseret, & quibusdam remedijs adhibitis, eos ad valetudinem adhortaretur. Semper enim domi habebat vnguenta Venetijs auecta, oleum, theriacam, & cetera id genus, quæ ad curandam valetudinem valent. Quin & Galenus

Senec. lib. 4.
controu. 5.

Matth. 5. 44.

Anton. in
Melis. p. 3.
ser. 56.

Gefner. in
vita eius.

Pergamenus medicus mirificam, etiam apud mortales, gloriam est consecutus. Maximè enim sibi plebis & tenuioris fortunæ hominum animos conciliauit, quòd medicamentis simplicibus vulgaribusque, & paratu facilibus plurimùm vtens, & recta victus ratione, sine pharmacis, vbi id fieri poterat, curans, eorum, quos suscipiebat, facultates minimè opprimeret, contrà quàm faciunt plurimi nostra ætate medici. Quin etiam vt meliori fide, ac sumptu minore medicamenta haberet composita, suis manibus plerumque confecta officiosissimè ægris administrabat: in egenos interim non exiguam suarum facultatum portionem erogans, artemque ipsam, non auaritia ductus, aut quapiam cupiditate, sed propter solam virtutem piè simul & religiosè exercens. Ægros moribus placidissimis ira exhilarabat, vt vel solo sermone eos videretur restituere.

X.

Sed doctis sat est dictum. Indocti verbis etiam prolixè verberati vix sapient. Hi in contrarium sunt monendi, ne se propinent morbis sanandis, quos ignorant; plusque audeant polliceri, quàm sperent se prastituros. Nicocles, cum malus quidam medicus diceret, se magnam habere potestatem: *Quid ni,* inquebat, *ista dicere liceat, qui tam multos impune sustuleris?* Quade causa etiam, *Medicos felices nominabat, quoniam successus quidem illorum sol intuetur, errores autem tellus operit.* Diogenes profectò videns quemdam medendi artem iam profitentem, qui priùs fuerat palæstrites, sed ignauus, dixit illi: *An eos, qui te hactenus deiecerunt, nunc vicissim deicies?* Deiecit luctator, quem superat: & deiecit medicus, quos in lectum coniecit, aut etiam in sepulchrum. Inter tales medicos & vespillones, nullum est discrimen. Vtrique enim sepeliunt. Sed maiore pretio illi; enimuerò etiam maiore damno. Vespillones sepeliunt eos, qui sepeliendi sunt; medici illos; qui viribus restituendi, ne sepeliantur. Hinc prudentes viri sedulò attendunt, ne cuius vitam credant. Medicus quidam, teste Plutarcho, inuisebat Pausaniam, dicebatque: *Nihil habes mali.* cui Pausanias respondit: *Non enim te medico vtor.* Hoc ipsum, quòd nihil haberet mali, adèd non acceptum ferebat medicis, vt eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vterentur. Id vt perpetuò verum

Max. ferm. 50.
Ant. ferm. 56.
part. 1.

Laërt. lib. 6.

Plutarch. in
Lacon.

non

non sit, tamen extra controuersiam est, maximam malorum partem à medicis proficisci, vel quia sunt imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione quæstiuue corrupti. Hinc alius sapiens, cum imperitus medicus ei dixisset: *Senex factus es*, respondit: *Bene quidem, & satis feliciter: medico enim non usus sum*. Si medicum adhibuisset (ut delicatuli quidam, qui etiam sani bis in anno consulunt de vena secanda) forsitan in malum incidisset, qui eum non permisisset consensescere. Pæon medicæ artis peritissimus fingitur à Poëtis, post obitum, in Deorum numerum relatus, & ne otiosus esset, Deorum medicus constitutus, quasi & Dij ægrotarent, ac medico indigerent. Quamquam non hoc voluerunt fortasse Poëtæ, sed illud mihi videntur significare voluisse, à prudentibus, præstantissimos quosque esse eligendos; eos autem, qui profitentur, quod nesciunt, in scholam, immò ad ferulam remittendos, ut desinant occidere, & decipere. Nam, ut Plinius loquitur, *in hac artium sola euenit, ut cuiusq; medicum se professo statim credatur, cum sit periculum in nullo mædacio mains. Non tamen illud intuemur: Ad id blanda est sperandi pro se cuiq; dulcedo. Nulla præterea lex, qua puniat in seitiam capitalem, nullam exemplum vindictæ. Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt: medicoq; tantùm hominem occidisse impunitas summa est.*

Anton. in
Melis. p. 1.
serm. 56.

Plin. lib. 29.
nat. hist. c. 1.

Quanta enim, ô Superi, audacia est, de vita alterius, perinde atque de nuce, aut testa ludere? Sartores non antè vestem conficiunt alteri, quàm altitudinem, amplitudinem, staturamq; omnem diligentissimè dimetiantur. Calcearij quoque crepidas, & ocreas ad mensuram pedis accuratissimè accommodant. Neque architecti murum erigunt, quin lapides singulos ad perpendicularum examinent. Quæ igitur temeritas est, tot non medicos, sed medicalstros, circumforaneos, agyras, reunctores, sine discrimine temporis, corporis, infirmitatis, obuium quoduis præscribere medicamentum, & pharmacum præbere, quod nesciunt, an sit nociturum? Tantine est vita hominis? Ita nihili sit diuinum illud præceptum, **NON OCCIDES?** An fortasse solo gladio nefas est occidere? poculo licet? Quasi non &, qui venenum miscent, in hanc legem peccent. Et tamen quotusquisq;

XI.

Deut. 5. 17.
Matth. 5. 21.

Ecc 2

talit

talis medicus, se examinat, an conuenientem ægro quæsiuerit medicinam? quotus quisque à se rationem exigit, an non ipse sua imperitia alteri fuerit causa moriendi? Si vigilasset, si libros voluisset, si se peritiores interrogasset, defunctum in vita retinisset. Si nescitis, ô miseri, etiam negligere, apud vos, est occidere. Et tamen quotus se quisque de hoc homicidio, apud sacerdotem accusat? Ite ad cœmeteria, obite tumulos sepulcorum; epitaphia, cippos, & sepulchralia saxa, atque in illis nomina legite mortuorum. Quoties conscientia vobis dicet; *Etiã hunc curare debuisses, immò potuisses, nisi ad eum è conuiuio nimis serò, aut ebrius venisses?* Quòd si conscientia vestra tam est stupida, vt obmutescat, ipsos defunctos audite è sepulchris ad vos clamantes: *Tu me occidisti: Tua inscitia, tua negligentia, tua inuidia, tua nimia cupiditas pecuniarum, mihi vitam ademit; quam si per te haberem, DEO seruirem, diuinam potentiam & benignitatem laudarem. Nunc hic jaceo, & taceo inter silentes, tua victima; tuus error; tua infamia; qui, si viuerem, tua gloria, tuus honor fuisset. Nam numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? Numquid, cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis?* Quamquam autem nemo nunc audiat defunctos ita è sepulchris loquentes, certè tamen, ita loquentes ad diuinum tribunal, rotus mundus est auditorus.

XII. Quamobrem ijs, qui medicinæ dant operam, seriò inculcandum est, ne putent esse rem friuolam, aut parui momenti. De vita hominis agitur. Itaque non perfunctoriè audiendi sunt, neque quiuis, sed excellentissimi in hac arte magistri. Quorum non satis est dictata legere, sed etiam consilia audire, obseruare praxem, ijs adesse, quoties agrotis adsunt; omniumque experientiarum causas intimas curiosissimè indagare. Alioqui contingeret, quod dicitur duobus omnium mortalium ineptissimis medicastrois contigisse. Aiunt enim, fuisse quempiam minimè callidum hominem, qui cum in Rhetoricis scholis audiisset medicos jurisconsultis longè fieri locupletiores, illico apud se statuerit, per studia medicinæ ditescere. Emissus ergo è Gymnasij ad Academiam euolauit. Et quia illi ingenium pro Philosophicis subtilitatibus non erat idoneum, omissa Logica, Physicis quoque

Psal. 87. 12.

quoque ac Metaphysicis insuper habitis, statim animum appu-
lit, ad Hippocratis & Galeni scita perdiscenda. Quoniam au-
tem agnouit mentis suæ imbecillitatem, censebat, quod ingenio
deerat, labore compensandum, eam igitur sequi voluit factio-
nem, quæ ab experimentis se cognominat, empiricem. Roga-
uit itaque professorem suum, ut, si quando ad ægros vocaretur,
se, seu comitem & Achatem, seu discipulum, seu etiam famu-
lum, ascisceret, sineretque audire consilia, & remedia singula
describere, & in librum ad id destinatum annotare. Facile im-
petrauit, quod petijt mens tam alba, apud quàm nullius doli su-
spicio timebatur. Quid autem aliud ageret simplex homo, quàm
ut Coum illum Hippocratem imitaretur? *Is, cum fuisset mos, li-*
beratos morbis scribere in templo (Æsculapij) quid auxiliatum esses,
ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur. Pari pacto
iste magistrum suum assidua umbra sequebatur, & quidquid il-
lum suadentem, vel dictantem audiebat, illico referebat in
suum palimpsestum. Quem quidem intra paucos menses imple-
uerat. Libro pleno, jam & ipse plenus superbia, putabat se me-
dicum factum. Itaque famam pariter & pecuniam aucupans, sta-
tim cœpit animas humanas negotiari. Nec defuerunt, qui deci-
pi vellent. Miserum enim vulgus magna pollicentibus facile
credit. *Palamq; est, ut quisque inter istos loquendo polleat, impera-*
torem illico vita nostra neciq; fieri. Quod igitur ingenio defuit,
linguâ compensauit; ipsa se fata regere posse professus. Sed non
diu triumphat vanitas, nemine prodente agnoscitur. Primum
remedium, quod à magistro ad dysentericum sanandum præscri-
ptum annotarat, erant pulli in ipso ovo decocti, admixta vini austeri
hemina, & pari modo olei pollentiq;: vocatus ergo scholasticus iste
ad primum ægrum, ut ex veruecum patria esse deprehenderetur,
primum à se notatum remedium præscripsit; &, quod erat ab-
surdus, æger ad quem vocabatur, prorsus contrario malo labo-
rabat, nam sedem diu, nullam habuerat, ventris beneficio desti-
tutus. Itaque ex ægro fecit ægriorem, & qui antea difficulter,
jam nihil omnino poterat egerere. Ita etiam processurus erat
cum alijs morbo affectis. Nam secundo, secundum à se nota-
tum remedium, tertio tertium præscripturus erat, quocumque

Plin. lib. 29:
nat. hist. c. 3:

Plin. lib. 29:
nat. hist. c. 1:

III

demum morbi genere laboraret; nisi fama ad magistrum peruenisset, qui eius inscitiam ac stuporem acerrimis verbis castigauit; eumque posthac non casu, sed ratione uti iussit. Arripuit dictum solers discipulus, & vocatus ad podagricum, palimpsestum inspexit, reperitque à magistro suo suatum capite dolenti ex catarrho, ut pedes lauaret. Bene est, inquit, contraria contrariis curantur. Magister meus capitis dolorem lotionem pedum sustulit, tu igitur, si pedum vis dolore leuari, caput laua. Voluit, credo, ei podagram in caput euocare. Cum ergo etiam hic se ridendum praeuisset, apud tertium existimauit, falli se non posse. Nam ad eum adierat, cui jam dudum magister suum dederat pharmacum, quo sumpto conualuit ægrotus. Recurrens ergo eodem morbo, idem ei pharmacum praeuuit, quo prius conualuerat. Sed sine effectu, non enim sensit remedium ægrotus, sed prius habebat. Admiratus ergo, qui factum esset, ut eadem medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret, cucurrit ad magistrum, & cum eo exposulauit, quod remedium sibi non bona fide patefecisset. Cui ille, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideò non profuit, quia ego non dedi. Indignatus magis discipulus, Ecquid, ait, manus meæ æquæ est bonæ, ac tuæ? Æquæ bonæ, respondet magister, sed non æquæ doctæ; quia nondum didicit, quando, & quomodo danda sint pharmaca. Quæ profunt iuueni, nocent scni; quæ iuuant cælo tepido, lædunt frigido. Ad multas ars ista attendere debet mutationes. Hæc ubi audiuit discipulus, animum despondit, atque ex medico factus est cadauerum funerator, Diulus appellatus, ut homines innocentius sepeliret: quem aiunt etiam reliquis absurdis hoc addidisse, ut ex propria urina inspectione, de alienis morbis ariolaretur, putans, in medico, tamquam in speculo, omnes omnium affectiones relucere.

XIII.

Alter cum hoc de stupiditate certans, cum vidisset, magistrum suo ingens nomen accedere, ea causa, quia plerumque explorato venæ motu, dicebat, quid noxium æger comedisset. Hanc artem ab eo prece & pretio extorsit discipulus, sed sub arcani fide. Dixit ergo ei magister, se id non è vena, sed aliunde scire. Si enim cortices peponum, pomorum, nucum, zaporum, rapha-

raphanorum, ac similes quisquillas sub lectica videat, facile esse conijcere, quod ea æger degulârit. Lætus hac arte ingeniosus discipulus, cœpit & ipse eam profiteri, & exercere. Sed malè cessit ars, non bene applicata. Vocatus fortè fuerat ad agricolam decumbentem, cui rotundè dixit, non posse eum consequi sanitatem. Causam rogatus respondit, quod cibo inidoneo vteretur. Interrogatus porrò, quonam cibo? dixit, equum eum manducasse. Cachinnantibus ijs, qui aderant, maiorem præbuit ridendi causam, quando explicata dicti sui causa se se excusavit. Dixit enim, se ephippium sub lectica videre, utique de equo manducato illuc projectum. Tales medici, sine numero occurrunt, à quibus nec hominibus salus, nec DEO gloria provenit.

Est enim sint fabulæ, quas memoravi, an non infiniti occurrunt, qui se medicos profitentur? non solum illi, qui è scholis prodierunt medicorum, verùm etiam, qui rure nati litteras nullas didicerunt? Non enim iam loquar de circumforaneis, nec de illis, qui rem herbariam tractarunt, aut qui chartas aliquas remedijs plenas in foro scrutario emerunt & legerunt. Quæ anus tam est tremula, ut non audeat, etiam in periculosissimis morbis, medicinam polliceri? quæ ancilla, quis de trivio mendicus, aut Iudæus non consulit ægrotis? Ita vbiq; Asclepiades, aut Themison, aut aliquis Antonius Musa occurrit; ita putes in nullo non pago Cassios, Calpitunos, Aruntios, Albutios, Rubrios, Stertinius inueniri. Quam rem Gonella Italus, inter omnes sui tēporis sanniones & facetos homines primas tenens, Nicolaus Ferrariæ Duci aliquando luculentè demonstravit. Incidit quæstio, cuiusnam generis hominum, Ferrariæ, maxima esset multitudo? Ibi alij alios opifices arque artifices nominabant; quidam dicebant, plurimos esse mercatores; Gonella autem contendebat, numerum maximum esse medicorum; cùm tamen constaret, vix tres aut quatuor medicos esse in tota ciuitate. Ut igitur paradoxo sui veritatem confirmaret, altero die, ante fores templi consedit, non sine focalibus, & fascijs circa malas obuolutis. Quoniam autem notissimus erat in tota ciuitate, nemo in templum intrauit priùs, quàm interrogaret, Ecquidnam illi mal i

XIV.

mali accidisset? respondit singulis, dentes sibi dolere. Hic nemo omnium fuit, cui non remedium in promptu esset. Unus suavit, ut *visiosum*, si quem haberet, *erui sineret*. Et cum diceret, forcipem se pati non posse, mox alter adfuit, qui illud subijceret: *causos dentes extrahit amurca*. Et tertius superueniens aliud suggererat, dicebatque: *Dentes sine vexatione extrahit radix pastinaca*. Quid ergo, ait Gonella, si omnes dentes labent, an omnes suades euellendos? Nequaquam, ait quartus, siquidem ijs firmantibus alia sunt remedia. Nam *mobiles dentes stabilis myrrha commanducata*. Enimvero, ait quintus, *Mobiles dentes sistit succus colocynthidis cum aceto calefactus*. Excipit sextus, ut ego audiui, *confirmat dentes inula à ieiunis commanducata*. Immo, ait septimus, *confirmantur dentes ossibus pernarum combustis*. Aut *commanducata lappathi radix*, inquit octauus. Quod si hæc omnia non iuuant, ait nonus, *vinciendi sunt dentes auro*. Vix hi abierant, cum decimus successit, qui, intellecto dolore eius, extemplo pronuntiavit antiquum illud: *Circumscalpti dentes, dolore liberantur*. Undecimus autem, iussit eum *circumscarificare dentem*. Superuenit duodecimus, qui consultius putauit, si *infricaret dentes cinere cornu carmini*. Hunc excipiens tertius decimus ait: *iuuat dentes illitus cinis vermium terrænorum*. Decimus quartus, à certis eum iubebat cibis abstinere, illud addens: *Noceat dentibus & gingivis Brassica*. Decimus quintus aiebat: *Dentium remedium est, corticis platani in aceto decoctum*. Sed mox & decimus sextus, melius sibi sapere visus, dicebat: *Dentes sanat radix anemone commanducata*. Compendiosius est, aiebat decimus septimus, *si canis dentium cera includatur, ad vermiculum necandum*. Alius deinde post alium veniebat, qui se dentibus mederi posse profitebatur. Et quidem nonnulli quædam è iam dictatis repetebant, alij verò noua, nonnulli etiam superstitiosa afferebant. Nam fuit, qui diceret: *Dentibus remedio sunt panacis radix commanducata, præcipuè chironia, item succus collutis*. Alius: *Radix hyoscyami ex aceto manducata*. Alius: *Commanducantur & plantaginis radices, aut colluuntur in aceto decoctis succo*. Quidam aiebat, anum se nosse, quæ recitatis aliquot carminibus, plumbum liquefactum infundat in aquam, & dentium dolores extinguat. Alius schedam è sinu extractam legebat, in qua

.VIX

.XIX

qua hæc verba: *Erigeron à nostris vocatur senecio. Hanc si ferro circumscriptam effodiat aliquis, tangatq; ea dentem, & alternis ter despuat. ac reponat in eundem locum, ita ut vivat herba, aiunt, dentem eum postea non doliturum.* Talia sexcenta, & amplius excepit in chartam Gonella, cum nominibus & cognominibus eorum, qui dictauerunt; venitque adhuc generis obuolutis, & capite infasciato ad Nicolaum Ferrariæ Ducem prædentem. Ad cuius primum aspectum exclamans Dux aiebat: Quid ita tibi, Gonella, quid accidit? Cui Gonella fractâ, & miserabili voce respondit, dentes sibi dentire. Vix dixerat, cum Dux, ex intimò conclavi suo iussit certam sibi pyxidem afferri, quam Gonellæ porrexit, ut oleo illo dentes imbueret. Gonella pyxide accepta, atramentum & calamus poposcit, quibus allatis, ipsius etiam Ducis nomen & remedium ultimo loco catalogi sui apposuit. Exhibitoq; syllabo omni, ostendit, solorum deantium dolori pellendo, tot esse Ferrariæ medicos; neque dubium esse, si numerus iniretur medicorum, qui ceteris morbis remedia se habere existiment, plures Ferrariæ medicos, quam viros inuentum iri. Quod Ferrariæ ostensam est, posset in toto terrarum orbe demonstrari. Vbiq; medici sunt, sed sub scamno nati; qui tolerari possent, si in vulneribus sanandis, aut quotidianis malis curandis se cohiberent. Nunc autem, quando non tantum dentes, sed intima quæque, & aded ipsam vitæ sedem aggrediuntur, cum nec morbos nôrint, nec morborum medicinas, quid mirum est, tot passim efferrî? cœmeteria ante tempus impleri? Nimirum remedia suggerunt? Ignoscite, ô quotquot hic temeritate vestra rei estis; dura, sed vera sententia vos feriam; In grauius & periculosis morbis, vbi non agitur de dente, sed de vita, homicidia sunt remedia in-
doctorum.

FFF

CAPVT